عبدالرحمن صوفیانـ
قیزیل کرس

4/3

ابواب الافعال

طلبه‌لره حفظ قیلمق وخاطرده طوتمق ایچون یکّل‌لك اوزره قواعد الصرفنی وابواب الافعالنی جدول ایله آچیق قیلوب ترتیب قیلندی .

— (جزء ثانی) —

اما جزء اوّلنده: کلمه ، کلمه‌نك اقسامی ، کلمه‌نك میزانی ، اسم وفعللرنك اقسامی، اشتقاق مشتقاتلرنك صرفی ، ابواب، هر بابنك وزنلری، وغیریلر یکّل وقسقه‌چه بیان قیلندی .

مؤلفی :

اوفا شهرنده مدرسهٔ حسنیه‌ده معلم زفر ابن ملا احمد شاکر القاسمی .

مطبعهٔ کریمیه‘ قزانده .
کتند مصارفلرنله

КАЗАНЬ.
Типографія Т-го Д-ма „БРАТЬЯ КАРИМОВЫ“
1908

بسم الله الرحمن الرحيم

عرب تلنده استعمال قیلنغان فعللر دورت قسمدر:

ربـاعی مجرد - ربـاعی مزید
ثلاثی مجرد - ثلاثی مزید

اوشبو دورت قسم فعللر یگرمی ایکی بابده کلمشلردر:

ثلاثی مجرد - آلتی باب
ثلاثی مزید - اون ایکی باب
ربـاعی مجرد - بر باب
ربـاعی مزید - اوچ باب

معلم افندیلره تنبیه:

مذکور ابواب الافعالنی طلبه‌لره اوقوتدیغکز وقت هر مصدرنی اشتقاق ایتدروسز وجمله مشتقاتنی صرف قیلدروب معنالرینی بلدروسز هم اوشبو رساله آخرنده‌گی یگرمی بر قواعدنی حفظ ایتدروب مشتقاتلرنی اصلینه قایتاروب اصلنچه‌ده صرف قیلدرورغه اجتهاد ایدرسز نتاکه صرف قیلدرمق ومعنالرینی سویلاتمکنڭ روشی اوشبو رساله‌نڭ جزء اوّلنده تفصیلا بیان ایدلگان ایدی. اوشنداق مشهور یگرمی بر قواعدنی اورنی ایله اجراء وتطبیق قیلورغه ملکه‌لندروسز. مثلا: فَرَّ یَفِرُّ اصلده فَرَرَ یَفْرِرُ برنچی قاعده‌گه بناءً اوّلگی رانی ایکنچی راغه ادغام قیلدقده فَرَّ یَفِرُّ بولادی.

«معلم زفر قاسمی»

ثلاثی مجرد آلتی باب اوزره کلمشدر

		برنجی باب فَعَلَ یَفْعِلُ فَعْلاً	ایکنجی باب فَعَلَ یَفْعُلُ فَعْلاً
صحیح		ضَرَبَ یَضْرِبُ ضَرْبًا	نَصَرَ یَنْصُرُ نَصْرًا وَنُصْرَةً
مضاعف		فَرَّ یَفِرُّ فِرًّا وَفِرارًا	رَدَّ یَرُدُّ رَدًّا وَمَرَدَّةً
مثال	واوی	وَثَبَ یَثِبُ وَثْبًا وَثِبَةً	وَسَّ یَوُسُّ وَسًّا
	یائی	یَسَرَ یَیْسِرُ یَسْرًا وَمَیْسَرَةً	
اجوف	واوی		دامَ یَدُومُ دَوْمًا وَدَوامًا وَمَدامًا
	یائی	باعَ یَبِیعُ بَیْعًا وَمَبِیعًا وَبُیُوعًا	
ناقص	واوی		دَعا یَدْعُو دَعْوَةً وَدَعْوَةً وَدَعْوَةً
	یائی	رَمی یَرْمی رَمْیًا وَرِمایَةً	
لفیف	واوی		
	یائی	رَوی یَرْوی رَوْیًا وَرِوایَةً	
ملتوی	واوی		
	یائی	وَحی یَحی وَحْیًا وَوَحْیَةً	

		اوچنجی باب	دوردنجی باب
		فَعَلَ یَفْعَلُ فَعْلاً	فَعِلَ یَفْعَلُ فَعَلاً
صحیح		مَنَعَ یَمْنَعُ مَنْعاً	حَمِدَ یَحْمَدُ حَمْداً وَمَحْمَدَةً
مضاعف			عَضَّ یَعَضُّ عَضّاً
مثال	واوی	وَضَعَ یَضَعُ وَضْعاً وَمَوْضِعاً	وَضِرَ یَوْضَرُ وَضَراً
مثال	یائی		یَئِسَ یَیْئَسُ یَأْساً وَیَأَسَةً
اجوف	واوی		خافَ یَخافُ خَوْفاً وَخِیفَةً وَمَخافَةً
اجوف	یائی		هابَ یَهابُ هَیْبَةً وَمَهابَةً
ناقص	واوی		رَضِیَ یَرْضی رِضْواناً وَرِضاً
ناقص	یائی	رَعی یَرْعی رَعْیاً وَرِعایَةً وَرَعْیَةً وَمَرْعیً	خَشِیَ یَخْشی خَشْیَةً
لفیف	واوی		قَوِیَ یَقْوی قُوَّةً
لفیف	یائی		حَیِیَ یَحْیی حَیاةً وَمَحْیاً وَحَیاءً
ملتوی	واوی		وَجِیَ یَوْجی وَجیاً
ملتوی	یائی		

بشنجی باب

فَعِلَ يَفْعِلُ فَعْلاً

نَعِمَ يَنْعَمُ نِعْمَةً وَمَنْعَمًا وَنُعُومَةً

وَرِثَ يَرِثُ وِرَاثَةً وَإِرْثًا وَرِثَةً

وَلِيَ يَلِي وَلْيًا وِوِلَايَةً وَوَلَايَةً

آلتنجی باب

فَعُلَ يَفْعُلُ فَعْلاً

شَرُفَ يَشْرُفُ شَرَفًا وَشَرَافَةً

حَبَّ يَحُبُّ حُبًّا

وَقُحَ يُوقَحُ وَقَاحَةً وُقُوحَةً وَوَقَحَةً

يَسُرَ يَيْسُرُ يُسْرًا

طَالَ يَطُولُ طُولًا

رَخُوَ يَرْخُو رُخْوَةً

ثلاثی مزید اون ایکی باب اوزره کلمشدر:

		برنجی باب أَفْعَلَ يُفْعِلُ اِفْعالاً	ایکنجی باب فَعَّلَ يُفَعِّلُ تَفْعِيلاً
صحیح		أَكْرَمَ يُكْرِمُ اِكْراماً وكَرامَةً	صَرَّحَ يُصَرِّحُ تَصْرِيحاً
مضاعف		أَحَبَّ يُحِبُّ اِحْباباً	جَدَّدَ يُجَدِّدُ تَجْدِيداً
مثال	واوی	أَوْجَبَ يُوجِبُ اِيجاباً	وَحَّدَ يُوَحِّدُ تَوْحِيداً
	یائی	أَيْسَرَ يُوسِرُ اِيساراً	يَسَّرَ يُيَسِّرُ تَيْسِيراً
اجوف	واوی	أَقامَ يُقِيمُ اِقامَةً	صَوَّبَ يُصَوِّبُ تَصْوِيباً
	یائی	أَرابَ يُرِيبُ اِرابَةً	طَيَّبَ يُطَيِّبُ تَطْيِيباً
ناقص	واوی		
	یائی	أَهْدَى يُهْدِي اِهْداءً	رَبَّى يُرَبِّي تَرْبِياً وتَرْبِيَةً
لفیف	واوی	أَرْوَى يُرْوِي اِرْواءً	سَوَّى يُسَوِّي تَسْوِيَةً
	یائی	أَحْيَى يُحْيِي اِحْياءً	حَيَّى يُحَيِّي تَحِيَّةً
ملتوی	واوی	أَوْصَى يُوصِي اِيصاءً	وَفَّى يُوَفِّي تَوْفِيَةً
	یائی	أَيْذَى يُوذِي اِيذاءً	

اوچونجی باب

فاعَلَ	يُفاعِلُ	مُفاعَلَة
سافَرَ	يُسافِرُ	مُسافَرَة
حابَّ	يُحابُّ	مُحابَّة
واظَبَ	يُواظِبُ	مُواظَبَة
ياسَرَ	يُياسِرُ	مُياسَرَة
جاوَبَ	يُجاوِبُ	مُجاوَبَة
طايَبَ	يُطايِبُ	مُطايَبَة
حابى	يُحابى	مُحاباة
داوى	يُداوى	مُداواة
والى	يُوالى	مُوالاة

دورتنجی باب

اِفْتَعَلَ	يَفْتَعِلُ	اِفْتِعالاً
اِحْتَسَبَ	يَحْتَسِبُ	اِحْتِساباً
اِحْتَجَّ	يَحْتَجُّ	اِحْتِجاجاً
اِتَّضَحَ	يَتَّضِحُ	اِتِّضاحاً
اِتَّسَرَ	يَتَّسِرُ	اِتِّساراً
اِقْتاتَ	يَقْتاتُ	اِقْتِياتاً
اِكْتالَ	يَكْتالُ	اِكْتِيالاً
اِخْتَفى	يَخْتَفى	اِخْتِفاء
اِحْتَوى	يَحْتَوى	احتواء
اِتَّقى	يَتَّقى	اِتِّقاء

		بشنجی باب			آلتنجی باب		
صحیح		اِنْفَعَلَ	یَنْفَعِلُ	اِنْفِعالاً	اِفْعَلَّ	یَفْعَلُّ	اِفْعِلالاً
صحیح		اِنْسَحَبَ	یَنْسَحِبُ	اِنْسِحاباً	اِحْمَرَّ	یَحْمَرُّ	اِحْمِراراً
مضاعف		اِنْقَضَّ	یَنْقَضُّ	اِنْقِضاضاً			
مثال	واوی						
	یـایی						
اجوف	واوی	اِنْقادَ	یَنْقادُ	اِنْقِیاداً	اِسْوَدَّ	یَسْوَدُّ	اِسْوِداداً
	یـایی	اِنْقاسَ	یَنْقاسُ	اِنْقِیاساً	اِبْیَضَّ	یَبْیَضُّ	اِبْیِضاضاً
ناقص	واوی	اِنْجَلی	یَنْجَلی	اِنْجِلاءً	اِرْعَوی	یَرْعَوی	اِرْعِواءً
	یـایی						
لفیف	واوی	اِنْزَوی	یَنْزَوی	اِنْزِواءً			
	یـایی						
ملتوی	واوی						
	یـایی						

یدنجی باب

تَفَعَّلَ	یَتَفَعَّلُ	تَفَعُّلاً
تَفَصَّحَ	یَتَفَصَّحُ	تَفَصُّحاً
تَجَدَّدَ	یَتَجَدَّدُ	تَجَدُّداً
تَوَرَّدَ	یَتَوَرَّدُ	تَوَرُّداً
تَیَسَّرَ	یَتَیَسَّرُ	تَیَسُّراً
تَصَوَّرَ	یَتَصَوَّرُ	تَصَوُّراً
تَحَیَّرَ	یَتَحَیَّرُ	تَحَیُّراً
تَقَضّٰی	یَتَقَضّٰی	تَقَضِّیاً
تَرَوّٰی	یَتَرَوّٰی	تَرَوِّیاً
تَزَیّٰی	یَتَزَیّٰی	تَزَیِّیاً
تَوَفّٰی	یَتَوَفّٰی	تَوَفِّیاً

سکزنجی باب

تَفَاعَلَ	یَتَفَاعَلُ	تَفَاعُلاً
تَدَارَكَ	یَتَدَارَكُ	تَدَارُكاً
تَصَامَّ	یَتَصَامُّ	تَصَامُماً
تَوَارَثَ	یَتَوَارَثُ	تَوَارُثاً
تَیَاسَرَ	یَتَیَاسَرُ	تَیَاسُراً
تَجَاوَبَ	یَتَجَاوَبُ	تَجَاوُباً
تَزَایَدَ	یَتَزَایَدُ	تَزَایُداً
تَصَابٰی	یَتَصَابٰی	تَصَابِیاً
تَدَاوٰی	یَتَدَاوٰی	تَدَاوِیاً
تَوَارٰی	یَتَوَارٰی	تَوَارِیاً

		توقزنجی باب	اوننجی باب
صحیح		اِفْعالَّ يَفْعالُّ اِفْعيلالاً	اِسْتَفْعَلَ يَسْتَفْعِلُ اِسْتِفْعالاً
		اِحْمارَّ يَحْمارُّ اِحْميرارًا	اِسْتَنْسَخَ يَسْتَنْسِخُ اِسْتِنْساخًا
مضاعف		اِسْوادَّ يَسْوادُّ اِسْويدادًا	اِسْتَحَبَّ يَسْتَحِبُّ اِسْتِحْبابًا
مثال	واوی	اِبْياضَّ يَبْياضُّ اِبْييضاضًا	اِسْتَوْجَبَ يَسْتَوْجِبُ اِسْتيجابًا
	یایی		اِسْتَيْسَرَ يَسْتَيْسِرُ اِسْتيسارًا
اجوف	واوی		اِسْتَجابَ يَسْتَجيبُ اِسْتِجابَةً
	یایی		اِسْتَباعَ يَسْتَبيعُ اِسْتِباعَةً
ناقص	واوی		اِسْتَهْدى يَسْتَهْدى اِسْتِهْداءً
	یایی		
لفیف	واوی		اِسْتَهْوى يَسْتَهْوى اِسْتِهْواءً
	یایی		اِسْتَحْيى يَسْتَحْيى اِسْتِحْياءً
ملتوی	واوی		اِسْتَوْفى يَسْتَوْفى اِسْتيفاءً
	یایی		

اون برنجی باب

اِفْعَوْعَلَ	يَفْعَوْعِلُ	اِفْعِيعَالاً
اِخْدَوْدَبَ	يَخْدَوْدِبُ	اِخْدِيدَاباً
اِغْرَوْرَى	يَغْرَوْرِى	اِغْرِيرَاءً

اون ایکنجی باب

اِفْعَوَّلَ	يَفْعَوِّلُ	اِفْعِوَّالاً
اِجْلَوَّذَ	يَجْلَوِّذُ	اِجْلِوَّاذاً

رباعی مجرد بر باب اوزره کلمشدر — رباعی مزید اوچ باب اوزره کلمشدر

		رباعی مجرد	رباعی مزید
		فَعْلَلَ يُفَعْلِلُ فَعْلَلَةً وَفِعْلَالًا	تَفَعْلَلَ يَتَفَعْلَلُ تَفَعْلُلًا
صحیح		دَحْرَجَ يُدَحْرِجُ دَحْرَجَةً وَدِحْرَاجًا	تَدَحْرَجَ يَتَدَحْرَجُ تَدَحْرُجًا
مضاعف		صَرْصَرَ يُصَرْصِرُ صَرْصَرَةً وَصِرْصَارًا	تَصَلْصَلَ يَتَصَلْصَلُ تَصَلْصُلًا
مثال	واوی	وَسْوَسَ يُوَسْوِسُ وَسْوَسَةً وَوِسْوَاسًا	
	یائی		
اجوف	واوی	جَوْرَبَ يُجَوْرِبُ جَوْرَبَةً وَجِيرَابًا	تَجَوْرَبَ يَتَجَوْرَبُ تَجَوْرُبًا
	یائی	شَيْطَنَ يُشَيْطِنُ شَيْطَنَةً وَشِيطَانًا	تَشَيْطَنَ يَتَشَيْطَنُ تَشَيْطُنًا
ناقص	واوی		
	یائی	قَلْسَى يُقَلْسِي قَلْسَاةً وَقِلْسَاءً	تَقَلْسَى يَتَقَلْسَى تَقَلْسِيًا
لفیف	واوی	ضَوْضَى يُضَوْضِي ضَوْضَاةً وَضِيضَاءً	
	یائی		
ملتوی	واوی		
	یائی		

اوچونجی باب			ایکنجی باب		
اِفْعِلْلَالًا	يَفْعَلِلُّ	اِفْعَلَلَّ	اِفْعِنْلَالًا	يَفْعَنْلِلُ	اِفْعَنْلَلَ
اِقْشِعْرَارًا	يَقْشَعِرُّ	اِقْشَعَرَّ	ابرنشاقًا	يبرنشق	ابرنشق

«شکلی» محفوظ

ابواب الافعالده ذکر ایدلمش مصدرلرك معنالرینی بیان .

مصدرلر	معنالری	مصدرلر	معنالری
ضَرْبًا	صوقمق	عَضًّا	تشلامك
فِرارًا	قاچمق	وَضْرًا	مایلانمق
وَثْبًا = ثبة	سیکرمك	يَأْسًا = يَأْسَة	امیدکسمك
يُسْرًا = مَيْسَرة	قمار اوینامق	خَوْفًا = خِيفَة	قورقماق
بَيْعًا = بُيُوعًا	صاتمق، صاتوب آلمق	هَيْبَة = مَهَابَة	قورقماق
		رِضْوانًا	رضا اولمق
رَمْيًا = رِمَايَة	آتمق	خَشْيَة	قورقمق
رِوْيًا = رِوَايَة	نقل قیلمق	قُوَّة	کوچلی اولمق
وَحْيًا	یاشرون سویلمك	حَيْوَة = مَحْيًا	ترك اولمق
نَصْرًا = نصرة	یاردم ایتمك	حَيَاءً	اویالمق
رَدًّا = مَرَدَّة	قایتارمق	وَجْيًا	آطنك آیاغی قابارمق
وَسًّا	يخشى جزاء ويرمك		
دَوْمًا = دَوَامًا	همیشه اولمق	نَعْمَة = نُعُومَة	نعمتلی اولمق
دَعْوَة = دَعْوَة	آشقه چاقرمق، نصبکه چاقرمق	وِرَاثَة = اِرْثًا	میراث آلمق
		وَلْيًا	بری صوکنکا برینی قیلمق هم قریب اولمق
دُعْوَة	اشکه چاقرمق		
مَنْعًا	بیرودن طیمق	وِلَايَة	یاردم قیلمق، حکم قیلمق
رِعَايَة	حرمتنی صاقلامق		
حَمْدًا	ماقتامق	شَرَفًا = شَرَافَة	صیلی اولماق

مصدرلر	معنالری	مصدرلر	معنالری
حبًّا	دوست اولمق	تصریحًا	اشکاره ایتمك
وقاحة = وقوحة	طرناق قاتی اولمق	تجدیدًا	یاکغرتمق
یسرًا	آنصات اولمق	توحیدًا	برلهمك
طولًا	اوزن اولمق	تیسیرًا	آنصات قیلمق
رخوة	یومشاق اولمق	تصویبًا	راستلامق
اکرامًا	حرمت قیلمق	تطییبًا	خوشبوی قیلمق
احبابًا	دوست توتمق، اختیار قیلمق	تربیة	تربیه قیلمق
		تسویة	برابر قیلمق
ایجابًا	واجب قیلماق	تحیة	سلام بیرمك
ایسارًا	بای بولمق	توفیة	تمام قیلمق
اقامة	مقیم اولمق، آیاق اوزره تورغزمق، قامت ایتمك.	مسافرة	سفر قیلمق
		محابة	دوست توتماق
ارابة	کشینی شککه صالمق	مواظبة	بر اشکه دائمچیلق قیلمق
اهداء	بولاك بیرمك مکه گه قربانلق یبارمك	میاسرة	برنرسهنی صول یاقغه آلمق
ارواء	صوغه قاندرمق	مجاوبة	جواب بیرشمك
احیاء	ترگزمك	مطایبة	خوش طبیعتلی اولمق
ایصاء	بیورمق، وصی قیلمق، وصیت ایتمك	محاباة	بخشش قیلمق
ایلاء	یاردم قیلمق	مداواة	درمانلامق، دارو قیلماق،

مصدرلر	معنالری	مصدرلر	معنالری
مُوالاةً	بر ی صوڭنداڭ بر ینی قیلمق	ابیضاضاً	آق اولماق
احتساباً	حساب ایتمك	ارعواءً	اوزنی کیرو طونمق
اِتساراً	اوطوش اوینی اوینامق	تفصحاً	تیکشرمك
اقتیاتاً	آزق جیمق	تجدداً	یاڭی اولمق
اکتیالاً	اولچامك	توردا	صوغه کیلمك، گل توسلی اولمق، آز آز کیلمك
اختفاءً	یاشرنمك	تیسراً	آنسات اولمق، حاضر اولمق
احتواءً	جمع قیلمق	تصوراً	بر نرسه نك صورتنی ذهنگه آلمق
اتقاءً	صاقلانمق	تحیراً	حیران اولمق
انسحاباً	تارتلمق	تقضیاً	تمام فنا اولمق
انفضاضاً	پراکنده اولمق تارالمق	ترویاً	صوغه طویمق
انقیاداً	اطاعة قیلمق	تزبیاً	توزانمك
انقیاساً	بر نرسه اوزا اوخشاشینه قیاس قیلنمق	ترفیاً	اوترمك، وفا قیلمق
انجلاءً	آچلمق	تدارکاً	جیولمق، تابمق
انزواءً	تیز ینلك بورولوب جیرلماقی	تصامماً	صاگراو اولمق
احمراراً	قزل اولماق	توارثاً	میراث آلماق
اسوداداً	قارا اولماق	تزایداً	آرتماق

مصدرلر	معنالری	مصدرلر	معنالری
تَصٰابِیًا	عاشق اولماق	اِغْرِیرٰا	آطقه یالانغاچ آطلانماق
تَدٰاوِیًا	درمان قیلمق		
تَوٰارِیًا	باشرنمك	اِجْلِوّٰازًا	بیك آشغوب یورمك
اِحْمِیرٰارًا	بیك قزل اولمق	دَحْرَجَة=دِحْراجًا	ایلاندرمك
اِسْوِیدٰادًا	بیك قارا اولمق	صَرْصَرَة=صِرْصٰارًا	قوش تچقرماق
اِبْیِیضٰاضًا	بیك آق اولمق	وَسْوَسَة=وِسْوٰاسًا	وسوسه و تشویش قیلماق
اِسْتِنْسٰاخًا	نسخه یازوب آلمق		
اِسْتِحْبٰابًا	دوست کورمك	جَوْرَبَة=جِیرٰابًا	آیاقغه چاروق کیدرمك
اِسْتِیجٰابًا	لازم بولمق		
اِسْتِیسٰارًا	آنسات کورمك	شَیْطَنَة=شیطانًا	هلاك اولماق
اِسْتِجٰابَة	اجابة قیلمق	قَلْسٰاة=قِلْسٰاء	بورك کیمك
اِسْتِبٰاعَة	صاتماقنی طلب قیلمق	ضَوْضٰاة=ضِیضٰاء	آواز قیلمق
		تَدَحْرُجًا	تگرامك
اِسْتِهْدٰاء	هدایة طلب قیلمق	تَصَلْصُلًا	تیمور آواز قیلماق
اِسْتِهْزٰاء	یولدن طشقاری چقمق	تَجَوْرُبًا	چارق کیمك
		تَشَیْطُنًا	هلاك اولماق، مخالفت قیلمق
اِسْتِحْیٰاء	اویالمق	تَقَلْسِیًا	بورك کیمك
اِسْتِیفٰاء	تمام حقنی آلمق	اِبْرِنْشٰاقًا	شاد اولمق، آغاچ چچك لنمك
اِحْدِیدٰابًا	بیل بوکری اولمق	اِقْشِعْرٰارًا	قورقودن توکلاری قابارمق

علم صرفده اولان مشهور قاعده‌لر یگرمی بردر.

١) قاعده: بر جنسدن ایکی حرف بر یرده جمع اولوب اوّلگسی ساکن ایکنچیسی حرکتلی اولسه اوّلگینی ایکنچیگه ادغام قیلنور فَرَّ یفرُّ کبی اصلده فَرَرَ یَفْرُرُ ایدیلر بعض وقت جنسداش ایکی حرفنك برینی حذف ایدلوبده کلمشدر قرآن کریمده فظَلْتُم شعرده مَسْنا کبی اصللری فَظَلَلْتُمْ مَسسْنا ایدیلر.

٢) قاعده: عرب تلنده یا برله کسره آراسینه توشکان واو هر وقت حذف قیلنور یَثِبُ یَعِدُ کبی اصللری یَوْثِبُ یَوْعِدُ ایدیلر اما واوك صوکنده‌غی کسره کیتسه واو کیرو قایتور یُوثَبُ کبی.

٣) قاعده: واو ساکن اولوب آلدی کسره‌لی اولسه هر وقت واونی یاغه قلب قیلنور میثْابٌ کبی اصلده موثْابٌ ایدی.

٤) قاعده: یا ساکن اولوب آلدی ضمه‌لی اولسه یانی واوغه قلب قیلنور یُوسِرُ کبی اصلده یُیْسِرُ ایدی.

٥) قاعده: واو یا حرکتلی بولوب آلدی فتحه‌لی بولسه واونی یانی الفکه قلب قیلنور قَالَ بَاعَ کبی آصلده قَوَلَ بَیَعَ ایدیلر.

٦) قاعده: عرب کلمه‌سنده ساکنلی ایکی حرفنك بر یرده جمع اولماقی درست دگلدر جمع اولنسه‌لر ساکنلی حرفلرنك برینی حذف قیلماق واجبدر موکا اجتماع ساکنین علی غیرحده دیرلر مگر وقف حالنده همده جمع اولنمش حرفلرنك بری حرف مد یا که حرف لین اولوب ایکنچیسی مدغم اولسه اول وقت ایکی ساکننك جمع اولماقی درستدر بوکا اجتماع ساکنین علی حده دیرلر تَعلَمُون دَابَّةٌ دُوَیبَّةٌ کبی.

٧) قاعده: واو یا الف زائد صوڭنده کلسه واونی یانی همزه‌گه قلب قیلنور قائل بائع کبی اصلده قاول بایع ایدیلر.

٨) قاعده: واو ایله یانڭ آلدیلری حرکتلی بولوب اوزلری ضمه‌لی یا کسره‌لی اولسه‌لر واو ایله یانڭ حرکتلرینی تاشلامق لازمدر یغزو یرمی کبی اصلده یغزو یرمی ایدیلر.

٩) قاعده: واو ایله یا بر کلمه‌ده جمع اولوب اوّلگیسی ساکنلی اولسه واونی یاغه قلب قیلنور لکن بوقاعده‌نڭ تحققنده دورت شرط باردر برنچی شرط واو ایله یا باشقه حرفلردن بدل اولماسون دیوان سویر کبی بونلرده یا واودن واو الفدن بدل اولمشدر ایکنچی شرط افعل وزننده اولماسون ایوم کبی اوچونچی شرط علم اولماسون حیوة کبی دورتنچی شرط یا تصغیر یاسی اولماسون جدیول کبی

١٠) قاعده: واودن قلب قیلنغان الفنی الف صورتنده یازلور یادن قلب قیلنغان الفنی یا صورتنده یازلور دعا رمی کبی اصلده دعو رمی ایدیلر.

١١) قاعده: اگر واو طرفده ذکر ایدلوب ما قبلنده‌گی حرف کسره‌لی اولسه واونی یاغه قلب قیلنور دعی کبی اصلده دعو ایدی.

١٢) قاعده: واو دورتنچی یا که بشنچی حرف اولوبده ضمه‌سز اولسه هر وقت واونی یاغه قلب قیلنور یدعی کبی اصلده یدعو ایدی

١٣) قاعده: الف ساکن اولوب آلدی ضمه‌لی اولسه الفنی واوغه قلب قیلنور سوفر کبی اصلده سافر ایدی.

١٤) قاعده: افتعالنڭ فاسی برابرنده واو، یاء، ثاء حرفلرندن بری توشسه واو، یاء، ثا حرفلرینی تاغه قلب قیلنوب افتعالنڭ تاسینه ادغام قیلنور، اتّضح، اتّسر، اثّغر کبی آصلده اوتضح، ایتسر، اثتغر ایدیلر.

۱۵) قاعده: افتعالنڭ فاسی برابرنده د ذ ز حرفلرندن بری اولسه افتعالنڭ تاسنی شول حرفلرنڭ جنسینه قلب قیلنوب بری ایکنچیگه ادغام قیلنور اِدَّمَعَ، اِدَّكَرَ، اِزَّجَرَ کبی اصلده اِدْتَمَعَ، اِذْتَكَرَ، اِزْتَجَرَ ایدیلر یا که تاسینی دالغه قلب قیلنوب ادغامسز اِذْدَكَرَ اِذْدَجَرَ دیمکده درستدر.

۱٦) قاعده: اِفتعالنڭ فاسی برابرنده ص ض ط ظ حرفلرندن برسی اولسه تانی طاغه قلب قیلنور اِصْطَلَحَ اِضْطَرَبَ اِطَّرَدَ اِظْطَلَمَ کبی اصلده اِصْتَلَحَ اِضْتَرَبَ اِطْتَرَدَ اِظْتَلَمَ ایدیلر.

۱۷) قاعده: اِفتعالنڭ عینی برابرنده (ت د ذ ز س ص ض ط ظ) حرفلرندن بری توشسه افتعالنڭ تاسنی شول حرفلرنڭ جنسینه قلب قیلوب برنی آخرگه ادغام قیلماق درستدر بو حکم نڭ درستلکی مضارعده بالاتفاق ماضیده بعضلرنڭ اختلافی واردر (یَقَتِّلُ یَبَدِّلُ یَعَذِّرُ یَنَزِّعُ یَبَسِّمُ، یَخَصِّمُ، یَنَضِّلُ، یَلَطِّمُ، یَنَظِّرُ کبی اَصلده یَقْتَتِلُ، یَبْتَدِلُ، یَعْتَذِرُ، یَنْتَزِعُ، یَبْتَسِمُ، یَخْتَصِمُ، یَنْتَضِلُ، یَلْتَطِمُ، یَنْتَظِرُ ایدیلر اوشنداق بو مضارعلرده فاغه کسره ایله یُقِتِّلُ، یُبِدِّلُ دیمکده درستدر قرآن کریمده هم یَخِصِّمُونَ کلمشدر اوشنداق ماضیده تانی قلب قیلوب ادغام قیلغانَ کمسه لر تفعیل بابینڭ ماضیسی ایله ملتبس بولماسون ایچون فاغه کسره ویروب قِتَّلَ، بِدَّلَ، خِصَّمَ دیمشلر.

۱۸) قاعده: اِفتعال بابنده ذکر قیلنغان طوقز ادغام حرفلرندن برسی اوشبو تَفَعُّل ایله تَفَاعُل بابنده فا برابرنده توشسه لر تانی شول حرف جنسینه قلب قیلوب برسنی آخرگه ادغام قیلماق درستدر لکن:

ساكن ایله ابتدأ ممکن اولمدیغندن اوّللرینه کسره‌لی همزهٔ وصلیه کیلتورلور اِطّهّرَ، اِزَّیَّنَ، اِذَّکَّرَ کبی اصلده تَطَهَّرَ، تَزَیَّنَ تَذَکَّرَ ایدیلر.

١٩) قاعده: همزه ساکن اولوب آلدنده‌غی حرف حرکتلی اولسه همزه‌نی شول حرکتنڭ جنسینه قلب قیلنور رَاسْ، لُومْ، بِیرْ کبی اصلده رَأْسْ لُؤْمْ بِئْرْ ایدیلر دخی آمَنَ اُومِنَ ایمان ایذان کبی اصلده أَأْمَنَ، أُؤْمِنَ، ائْمان، ائْذان ایدیلر اگر قلب قیلنغان همزه‌نڭ ما قبلنده‌گی حرف همزه وصلیه اولسه وصل قیلنمقدا قلب قیلنغان همزه کیرو قایتور مِنْهُمْ، مَنْ یَقُولُ ائْذَنْ لی۔ وَالَّذِی اؤْتُمِنَ کبی.

٢٠) قاعده: همزه فتحه‌لی اولوب آلدنده‌غی حرف کسره‌لی یا که ضمه‌لی اولسه اول وقت همزه‌سن شول حرکتلرنڭ جنسینه قلب قیلنور مِیَرٌ، جُوَنٌ کبی آصلده مِئَرٌ، جُؤَنٌ ایدیلر.

٢١) قاعده: همزه حرکتلی اولوب ماقبلی ساکنلی اولسه همزه حذف قیلنوب همزه‌نڭ حرکتن ماقبلنه ویرلور یَرَی مَسَلَةٌ مَلَكٌ کبی اصلده یَرْأَیُ، مَسْئَلَةٌ، مَلْأَكٌ ایدیلر.

بوندن صوڭره اورتا لیفا تعزدن اولان تطبیقاتلی کچك عوامل‌لر اوقولور بو عوامل‌لر شویله‌ده قواعدالصرفنی اورنی ایله تطبیق واجرادن وعربی عباره‌لرینی ممکن قدر درست اوقورغه‌ملکه قیلدرمقدن عبارتدر